

Výskum občianskej gramotnosti u žiakov a učiteľov základných a stredných škôl v Slovenskej republike¹

Marcel LINCÉNYI

Abstract: The European economic crisis, the migratory crisis or the Brexit in the UK are the main causes of the increasing negative moods of the European Union citizens. In the research study we decided to focus on the analysis of opinions of pupils and their teachers at primary and secondary schools on European citizenship and European identity in selected schools in the Slovak republic. The realized sociological research of pupils and teachers at primary and secondary schools showed, among other things, that Slovak pupils and their teachers are satisfied that Slovak republic has become a member of Slovak European. Respondents are now proud of European citizenship and they also support the strengthening of the European Union's competences for the future. On the other hand, the research has shown that there is no clear opinion among respondents on whether the Slovak republic's work in the European union is good, or bad for the citizens themselves.

Key Words: Citizenship, Literacy, Education, Slovak republic, Schools, Pupils, Teachers

Úvod

Slovensko je pätnásť rokov riadnym členom Európskej únie. Jeho integrácia do európskych štruktúr bola podmienená zásadnými politickými a ekonomickými reformami.

Proces budovania užších vzťahov medzi Slovenskou republikou a Európskou úniou sa začal v októbri 1993 podpísaním asociačných dohôd. Po ratifikácii Asociačnej dohody Národnou radou Slovenskej republiky a parlamentmi členských štátov Európskej únie v roku 1995, podal predseda vlády Vladimír Mečiar žiadosť o členstvo v EÚ. Nasledujúce roky boli poznačené obavami a námietkami Európskej komisie. Tie sa väčšinou týkali nestability slovenských inštitúcií a nedostatočnej demokracie.²

Parlamentné voľby, ktoré sa konali v roku 1998, znamenali zlom. Európska únia uvítala výsledky volieb a prvá zahraničná návšteva predsedu vlády Mikuláša Dzurindu bola v Bruseli. Počas rokovaní s Európskou komisiou zastupoval Slovensko štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí Ján Fígel.

Na summite v Helsinkách v roku 1999 bolo Slovensko pozvané na rokovania a európska integrácia sa stala prioritou novej slovenskej vlády. Integračný proces sprevádzalo množstvo politických a ekonomických zmien. Reformy sa zameriavali na hospodárske otázky a na stabilizáciu demokratických inštitúcií. Prístupové rokovania Slovenskej republiky k EÚ sa konali na kodanskom samite v roku 2002, čo je konečný dátum vstupu Slovenska a deviatich krajín do EÚ.

V apríli 2003 Európsky parlament a Rada ministrov zahraničných vecí schválili pristúpenie krajín vrátane Slovenska k Európskej únii v roku 2004. Kandidátske krajiny formálne podpísali Zmluvu o pristúpení k EÚ 16. apríla 2003 v Aténach, Slovenskú republiku zastupoval prezident Rudolf Schuster a predseda vlády SR Mikuláš Dzurinda, ktorí podpísali zmluvu. Slovenská republika vstúpila do Európskej únie 1. mája 2004.

V rámci výskumnej štúdie sme sa rozhodli realizovať výskum názorových orientácií žiakov a učiteľov na základných a stredných školách na európske občianstvo a európsku identitu vo vybraných základných a stredných školách v Slovenskej republike.

1 Metodológia

Hlavným cieľom predkladaného výskumu bola analýza aktuálnych názorových orientácií na európske občianstvo a európsku identitu u žiakov a ich učiteľov na vybraných základných a stredných školách v Slovenskej republike.

Sekundárnym cieľom výskumu bolo taktiež hľadať možnosti vo zvýšení identity občanov s Európskou úniou.

V prípade ďalšieho plánovania a návrhu výskumu sme uprednostnili koncept výskumných otázok pred stanovením výskumných problémov. Identifikovali sme jednu výskumnú otázku (VO), ktorú sme rozpracovali na ďalšie dve špecifické výskumné otázky:

VO1: Aké sú aktuálne názorové orientácie na európske občianstvo a európsku identitu u žiakov a ich učiteľov na vybraných základných a stredných školách v Slovenskej republike?

ŠVO1: Aká je samotná identita dopytovaných žiakov a ich učiteľov na školách v Slovenskej republike s európskym občianstvom?

Vysvetlenie: Domnievame sa, že viac ako polovica opýtaných respondentov bude vnímať pozitívne vstup Slovenska do EÚ. V tomto tvrdení sa opierame o výsledky výskumu, ktorý realizovala Trenčianska Univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne v roku 2014 na výskumnej vzorke vysokoškolákov. „Opýtaní považujú za najväčšie klady EÚ zrušenie hraníc, jednotnú menu euro, **čerpanie** peňazí z eurofondov, voľný pohyb tovarov a služieb, možnosť **štúdia** na zahraničných univerzitách, či možnosť pracovať v **zahraničí** (Lincényi, 2014).

ŠVO2: Aká je spokojnosť dopytovaných žiakov a ich učiteľov na školách v Slovenskej republike s činnosťou Európskej únie?

Vysvetlenie: Predpokladáme, že viac ako polovica opýtaných respondentov nebude spokojná s činnosťou Európskej únie. Ako vyplýva ďalej z výskumu TnUAD (Lincényi, 2014), za najväčšie negatívum EÚ **označili respondenti** zvýšenie cien.

ŠVO3: Aký majú Slováci vzťah k iným štátom a občanom Európskej únie?

Vysvetlenie: Slovenská republika je skôr konzervatívna krajina. Z tohto dôvodu očakávame, že Slováci budú mať najbližší vzťah ku krajinám Strednej Európy.

Pri zbere dát bol použitý dotazník ako hlavná výskumná metóda. Administrovanie dotazníka zabezpečovalo 50 preškolených skúsených anketárov osobne v teréne. Dotazník pozostával zo 13 zatvorených položiek, ktoré poskytovali možnosti pre kvantitatívne spracovanie. Boli použité 2 typy otázok: dichotomická ponuka a jednoduchý výber (Gavora a kol., 2010).

Výskumný prieskum bol realizovaný v štvrtok kvartáli roku 2017 na celkovom výskumnom súbore 940 respondentov. Viac výskumnú vzorku charakterizujeme v čiastkových výsledkoch za jednotlivé analyzované krajiny.

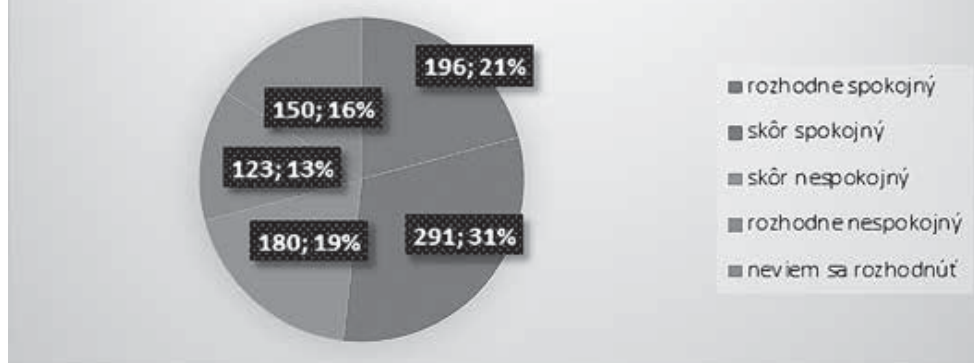
2 Výchova k občianstvu a europianstvu v Slovenskej republike

Výskumná vzorka pozostávala zo 340 mužov a 598 žien, pričom 2 respondenti neuviedli svoje pohlavie. Ak sa pozrieme na výskumný súbor podľa veku, 498 respondentov malo 17 a menej rokov, 309 respondentov malo 18-25 rokov, 9 bolo vo veku 26-35 rokov, 24 vo veku 36-45 rokov, 21 vo veku 46-55 rokov, 9 vo veku 56-65, 1 vo veku 65 a viac rokov, pričom 69 respondentov neuviedlo odpoveď. Z výskumného súboru malo 312 respondentov základné vzdelanie, 388 respondentov strednú odbornú školu, 277 respondentov gymnázium, žiadny respondent nebol absolvent konzervatóriá, pričom 13 respondentov malo iné vzdelanie. Respondenti z výskumného súboru pochádzali z bratislavského kraja (32), trnavského (32), nitrianskeho (31), trenčianskeho (681), žilinského (77), banskobystrického (4), košického (0), prešovského (81), pričom dvaja respondenti neuviedli kraj, z ktorého pochádzajú.

Z realizovaného výskumu vyplynulo, že viac ako polovica (52 %) zo všetkých dopytovaných respondentov je rozhodne, respektíve skôr spokojná s tým, že Slovenská republika sa stala členom Európskej únie. Približne jedna tretina (32 %) oslovených s tým nie je spokojná, pričom zvyšní respondenti sa nevedia rozhodnúť pre odpoveď.

Viac graf č. 1

Graf 1: Ako ste spokojný s tým, že sa Slovenská republika stala členom Európskej únie?

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Približne podobné výsledky vyšli aj pri odpovediach na otázku, ako sú respondenti spokojní so samotným členstvom Slovenskej republiky v Európskej únii. Viac ako polovica (57 %) zo všetkých dopytovaných respondentov bola veľmi, respektíve skôr spokojná s členstvom Slovenskej republiky v Európskej únii. Pri tejto otázke však ubudli tí dopytovaní, ktorí sú skôr nespokojní (10 %), a veľmi nespokojní (3 %), pričom na druhej strane pribudli takí respondenti, ktorí nie sú ani spokojní, ani nespokojní (21 %). Viac graf č. 2.

Graf 2: Ako ste spokojný s členstvom Slovenskej republiky v Európskej únii?

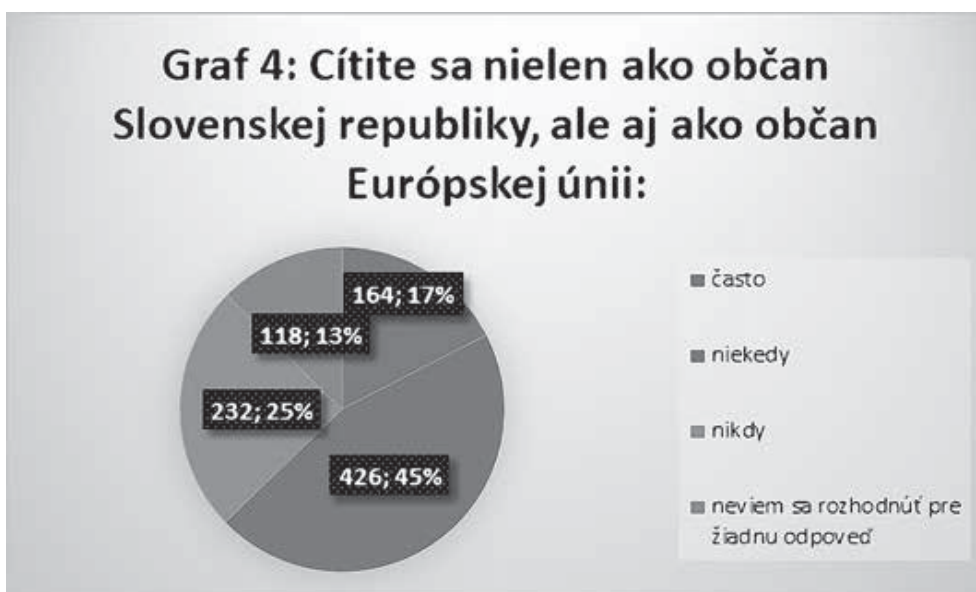
Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Z výskumu taktiež vyplynula skutočnosť, že väčšina oslovených Slovákov 45 % sa nevie rozhodnúť, či členstvo Slovenskej republiky v Európskej únii v súčasnosti je dobrá, alebo zlá vec. Za dobrú vec členstvo Slovenska v Európskej únii považuje 44 % respondentov, pričom opačného názoru je 12 % dopytovaných. Viac graf č. 3.

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

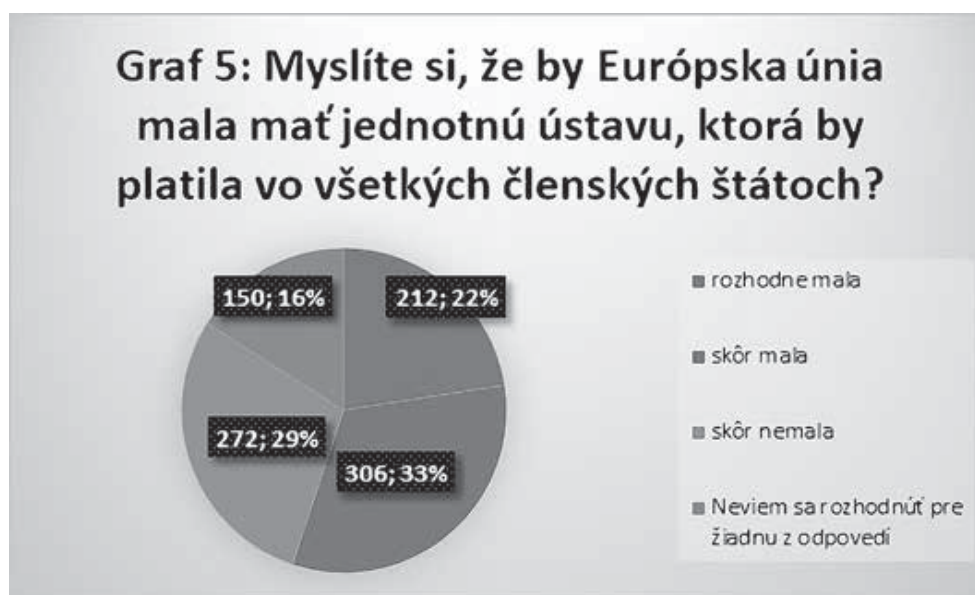
Viac ako polovica oslovených Slovákov (62 %) sa často, respektíve niekedy cíti nielen ako občan Slovenskej republiky, ale aj ako občan Európskej únie. S týmto tvrdením sa nevie stotožniť 25 % dopytovaných

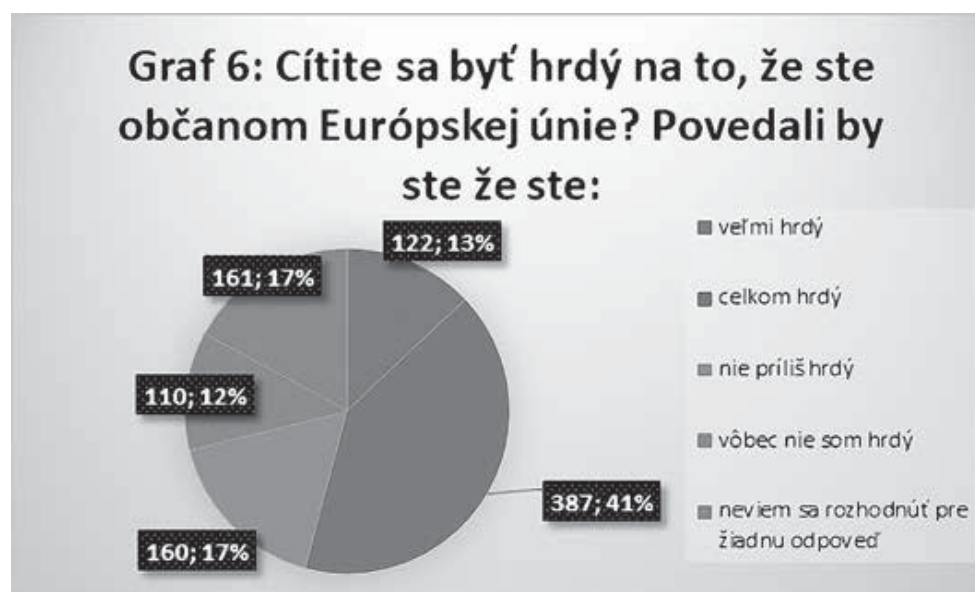
Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

respondentov, pričom zvyšní dopytovaní sa nevedeli rozhodnúť pre žiadnu možnú odpoveď. Viac graf č. 4.

Výskum okrem iného tiež preukázal, že viac ako polovica oslovených Slovákov (55 %) si myslí, že Európska únia by rozhodne, respektíve skôr mala mať jednotnú ústavu, ktorá by platila vo všetkých členských štátoch. Naopak, jednotnú ústavu si nevie predstaviť 16 % dopytovaných, pričom takmer jedna tretina respondentov (29 %) sa nevedelo rozhodnúť pre žiadnu odpoveď. Viac graf č. 5.

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Z výskumu ďalej vyplynulo, že viac ako polovica oslovených Slovákov (54 %) je veľmi hrdá, respektíve celkom hrdá na to, že je občanom Európskej únie. Naopak, takmer tretina dopytovaných (29 %) nie je príliš hrdá, respektíve vôbec nie je hrdá na to, že je občanom EÚ, pričom ostatní respondenti sa nevedeli rozhodnúť pre žiadnu odpoveď. Viac graf č. 6.

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Sami Slováci však nedôverujú nariadeniam, smerniciam a ďalším aktom Európskej únie. Viac ako polovica oslovených (53 %) veľmi neverí, respektíve vôbec neverí tomu, že rozhodnutia Európskej únie budú

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

v záujme Slovenskej republiky. Rozhodnutiam EÚ rozhodne verí, respektíve celkom verí viac ako jedna tretina dopytovaných (36 %). Viac graf č. 7.

Ešte viac Slovákov neverí tomu, že Európska únia koná v záujme bežných ľudí. Viac ako polovica oslovených (56 %) veľmi neverí, respektíve vôbec neverí tomu, že rozhodnutia Európskej únie budú v záujme ľudí. Opačného názoru je tretina dopytovaných (35 %), pričom zvyšní respondenti sa nevedeli rozhodnúť pre žiadnu odpoveď. Viac graf č. 8.

V nasledujúcich otázkach sme zisťovali, čo je podľa názorov respondentov najväčším prínosom členstva SR v Európskej únii. Z výskumu vyplynulo, že podľa oslovených Slovákov je najväčším prínosom členstva SR v EÚ možnosť pracovať v štátoch EÚ, nové príležitosti (86,17 % respondentov), otvorenie (zrušenie) hraníc, voľný pohyb, bezproblémové cestovanie (85,32 %) a možnosť študovať v EU, príspevky na projekty (79,47 %). Naopak, za najmenší prínos považujú zlepšenie sociálnych podmienok (53,72 %), väčšia prestíž SR, lepšie postavenie a hodnotenie SR vo svete, zviditeľnenie SR (59,04 %) a euro, spoločnú menu (61,70 %). Aj v tomto prípade je však potrebné uviesť, že uvedené položky považovalo viac respondentov za prínos, ako negatívum. Viac tabuľka č. 1.

Tabuľka 3 č. 1: Čo je podľa Vás najväčším prínosom členstva SR v EÚ?

	ÁNO	NIE	NEODPOVEDAL
Otvorenie (zrušenie) hraníc, voľný pohyb, bezproblémové cestovanie	802	117	21
Možnosť pracovať v štátoch EU, nové pracovné príležitosti	810	106	24
Otvorenie európskeho trhu, voľný pohyb tovaru	676	241	23
Sme súčasťou veľkého celku, sme súčasťou Európy, otvárame sa svetu	587	323	30
Žiadne výhody, len nepríjemnosti	177	735	28
Dotácie z rozpočtu a fondov EU, možnosť štipendijných pobytov	703	206	31
Možnosť študovať v EU, príspevky na projekty	747	163	30
Ekonomický prínos – rast HDP, zahraničné investície, hospodársky rast	621	289	30

Spolupráca medzi štátmi, vzájomná pomoc, spoločná politika	623	286	31
V obchodoch je väčší výber tovaru	647	265	28
Zvýšenie vojenskej bezpečnosti, spoločná obranná politika	599	311	30
Lepšie podmienky pre mladých, pre budúcnosť	628	288	24
Euro, spoločná mena	580	332	28
Zlepšenie sociálnych podmienok – rast životnej úrovne, platov, dôchodkov, pokles cien	505	412	23
Väčšia prestíž SR, lepšie postavenie a hodnotenie SR vo svete, zviditeľnenie SR	555	361	24

Ďalej sme sa dopytovali na to, čo respondentom najviac vadí na členstve SR v Európskej únii. (tabuľka č. 2). Zatiaľ, čo pri predchádzajúcich otázkach respondenti považovali pri všetkých možnostiach viac prínos ako negatívum, tak v nasledujúcich otázkach názory dopytovaných neboli také jednoznačné. Z výskumu vyplynulo, že podľa osloveným Slovákom najviac prekáža na členstve SR v EÚ druhoradé postavenie v EÚ (72,66 %), negatívne ekonomické dopady (66,34 %), či väčšia byrokracia, veľa úžerníkov, zbytočné papierovanie (66,38%). Naopak, za najmenej im prekáža euro, koniec slovenskej koruny (41,60 %), existencia predchádzajúceho obdobia, nemôžeme pracovať vo všetkých štátoch EÚ (44,47 %).

Tabuľka č. 2: Čo Vám najviac prekáža na členstve SR v EÚ?

	ÁNO	NIE	NEODPOVEDAL
Podriadenosť, závislosť, musíme sa podriaďovať cudzím normám.	620	290	30
Diktujú nám nezmyselné nariadenia, nemôžeme o sebe sami rozhodovať.	622	286	32
Druhoradé postavenie v EU, sme chudobní príbuzní, nerovnaké podmienky pre všetky štáty.	683	226	31
Pokles životnej úrovne, nižšie dôchodky, nižšie mzdy, rast cien	601	304	35
Negatívne dopady na poľnohospodárstvo,	568	338	34

Negatívne ekonomické dopady – neobstojíme v konkurencii ostatných, domáce podniky krachujú, rastie nezamestnanosť.	625	279	36
Nič mi nevadí	309	593	38
Strata národnej suverenity, strata tradícií	497	409	34
Priťahovalectvo, príliv cudzincov, cudzí robotníci nám berú prácu.	611	296	33
Väčšia byrokracia, veľa úžerníkov, zbytočné papierovanie	624	280	36
Existencia predchádzajúceho obdobia, nemôžeme pracovať vo všetkých členských štátoch EÚ.	418	486	36
Sťažnosť na našich politikov – zlá práca slovenských poslancov v Európskom parlamente. Slovenská vláda sa vyhovára na EÚ.	600	311	29
Euro, koniec slovenskej koruny	391	517	32
Ťahajú z nás peniaze, vysoké náklady na členstvo.	533	376	31
Nárast kriminality, korupcia, organizovaný zločin	596	313	31

Vo výskume sme taktiež zisťovali to, nakoľko respondenti dôverujú ľuďom v iných krajinách. (viac tabuľka č. 3). Dopytovatelia sa zhodujú v tom, že najviac dôverujú našim susedom, s ktorými sme dlhé desaťročia zdieľali spoločný štát – Čechom (70,85 %), a potom ešte Britom (65,81 %) a Fínom (64,47 %). Na druhej strane najmenej dôverujú Turkom (28,40 %), Rumunom (39,57 %) a Grékom (44,36 %).

*Tabuľka č. 3: Nakoľko dôverujete ľuďom v ich štátoch.
Môžete mi prosím povedať, pre každý štát, ako dôverujete ich občanom?*

	Skôr dôverujem	Skôr nedôverujem	neodpovedal
Belgičanom	596	301	43
Britom	619	291	30
Bulharom	431	462	47

Čechom	666	246	28
Dánom	585	323	32
Estóncom	497	403	40
Fínom	606	297	37
Francúzom	543	356	41
Holandanom	591	309	40
Írom	549	362	33
Cyperčanom	440	445	55
Litovčanom	425	453	62
Lotyšom	457	448	35
Luxemburčanom	509	407	29
Maďarom	423	467	50
Malťanom	435	463	42
Nemcom	489	408	43
Poliakom	548	352	40
Portugalčanom	491	411	38
Rakúšanom	564	323	53
Rumunom	372	516	52
Grékom	417	482	41
Slovincom	559	345	36
Španielom	557	345	38
Švédom	581	315	44
Talianom	533	370	37
Turkom	267	642	31

V poslednej skupine otázok boli respondenti dopytovaní na to, ako silne sa cítia byť zviazaní s rôznymi územnými jednotkami – s miestom svojho bydliska, regiónom, krajom, Slovenskou republikou, strednou, západnou a východnou Európou. Výskum preukázal silnú väzbu respondentov na k národnému štátu. Viac ako tri štvrtiny dopytovaných (78,51 %) sa cítia veľmi, alebo stredne zviazaní s miestom bydliska. O niečo menšiu silnú väzbu majú respondenti k Slovenskej republike (67,02 %) a taktiež k regiónu (66,80 %). V prípade jednotlivých európskych regiónov už táto

väzba nie je taká silná a v prípade západnej a východnej Európy už skôr prevládajú záporne zafarbené predstavy o zviazanosti s týmito časťami. Najvýraznejšie cítia respondenti väzbu k Strednej Európe (48,40 %). Najslabšie väzby cítia respondenti k východnej Európe, keďže necelá štvrtina respondentov (23,83 %) sa cíti byť veľmi respektíve stredne zviazaná s východnou Európou. Viac tabuľka č. 4.

Tabuľka č. 4: Ako veľmi sa cítite zviazaný s nasledujúcimi územnými jednotkami?

	Veľmi	Stredne	Slabo	Vôbec nie	Nevyplnil	Neviem odpovedať
Miesto bydliska	467	271	87	50	19	46
Región	241	387	169	62	33	48
Slovenská republika	328	302	178	58	16	58
Stredná Európa	136	319	198	137	7	143
Západná Európa	71	189	247	234	20	179
Východná Európa	56	168	253	264	21	178

Ďalej sme zisťovali to, aké sú podľa respondentov vzťahy Slovenskej republiky s okolitými štátmi – Česko, Poľsko, Ukrajina, Maďarsko a Rakúsko. Výskum potvrdil, že respondenti považujú za najlepšie vzťahy Slovenskej republiky s Českom – 83,94 %. Za veľmi dobré, alebo stredne dobré považuje vzťahy Slovenskej republiky s Poľskom 70,53 % respondentov. Naopak, za najslabšie vzťahy Slovenskej republiky považujú respondenti s Ukrajinou (32,23 %) či Maďarskom (42,87 %).

Tabuľka č. 5: Aké sú podľa Vás vzťahy Slovenskej republiky s okolitými štátmi?

	Veľmi	Stredne	Slabo	Vôbec nie	Neviem odpovedať	Neodpovedal
Česko	501	288	61	27	38	25
Poľsko	211	452	164	40	55	18

Ukrajina	50	253	379	132	73	53
Maďarsko	101	302	300	136	78	23
Rakúsko	197	396	166	57	100	24

3 Diskusia

V prvej špecifickej výskumnej otázke sme sa domnievali sa, že viac ako polovica opýtaných respondentov bude vnímať pozitívne vstup Slovenska do EÚ, avšak nie celé pôsobenie SR v EÚ budú hodnotiť pozitívne. Potvrdila sa vysoká identita dopytovaných žiakov a ich učiteľov Slovenskej republiky s európskym občianstvom, nakoľko viac ako polovica zo všetkých respondentov (52 %) je spokojná s tým, že Slovenská republika sa stala členom Európskej únie. Viac ako polovica dopytovaných (54 %) je taktiež hrdá na to, že je občanom EÚ, pričom viac ako polovica (62 %) sa cíti nielen ako občan Slovenskej republiky, ale aj ako občan EÚ. Dokonca viac ako polovica oslovených respondentov (55 %) si myslí názor, že EÚ by mala mať jednotnú ústavu.

V rámci druhej špecifickej výskumnej otázky sme predpokladali, že viac ako polovica opýtaných respondentov nebude spokojná s činnosťou Európskej únie. Pri skúmaní sa nepotvrdila jednoznačná nespokojnosť Slovákov s pôsobením Slovenskej republiky v Európskej únii. Na jednej strane viac ako polovica oslovených (56 %) neverí tomu, že Európska únia koná v záujme bežných ľudí, pričom viac ako polovica oslovených (53 %) nedôveruje nariadeniam, smerniciam a ďalším aktom Európskej únie. Avšak na druhej strane je viac ako polovica respondentov (57 %) spokojná so samotným členstvom Slovenskej republiky v Európskej únii, pričom Slováci nie sú taktiež jednoznačne rozhodnutí, či je členstvo SR v EÚ dobrá, alebo zlá vec. Z výskumu vyplynulo, že podľa oslovených Slovákov je najväčším prínosom členstva SR v EÚ možnosť pracovať v štátoch EÚ, nové príležitosti (86,17 % respondentov), otvorenie (zrušenie) hraníc, voľný pohyb, bezproblémové cestovanie (85,32 %) a možnosť študovať v EU, príspevky na projekty (79,47 %). Naopak, výskum preukázal, že osloveným Slovákom najviac prekáža na členstve SR v EÚ druhoradé postavenie v EÚ (72,66 %), negatívne ekonomické dopady (66,34 %), či väčšia byrokracia, veľa úžerníkov, zbytočné papierovanie (66,38%).

V rámci tretej špecifickej výskumnej otázky sme očakávali, že Slováci budú mať najbližší vzťah ku krajinám a občanom Strednej Európy. V tomto prípade výskum potvrdil, že respondenti cítia najsilnejšiu väzbu k Strednej Európe (48,40 %), pred väzbou k Východnej Európe (23,83 %), respektíve k Západnej Európe. Ak sa však pozrieme na názory vzťahov Slovenskej republiky s okolitými štátmi, tak nájdeme rozdielnosti. Zatiaľ, čo respondenti považujú za najlepšie vzťahy Slovenskej republiky s Českom (83,94 %) a Poľskom (70,53 %), tak najslabšie vzťahy má Slovensko s Ukrajinou (32,23 %) či Maďarskom (42,87 %). Lepšie vzťahy ako s Maďarskom má mať Slovensko podľa respondentov s Rakúskom. Slováci majú však nižšiu dôveru k občanom krajín Strednej Európy. Okrem Čechov (70,85 %) totiž respondenti viac dôverujú Britom (65,81 %) a Fínom (64,47 %) ako občanom okolitých krajín Strednej Európy.

Záver

Z realizovaného sociologického výskumu verejnej mienky žiakov a učiteľov na základných a stredných školách v Slovenskej republike vyplývajú viaceré východiská:

Slovenskí žiaci a ich učitelia sú spokojní s tým, že SR sa stala členom Európskej únie, v súčasnosti si uvedomujú európske občianstvo, sú naň hrdí a podporujú posilnenie právomocí Európskej únie do budúcnosti.

Na druhej strane medzi respondentmi nepanuje jednoznačný názor na to, či je pôsobenie Slovenskej republiky v Európskej únii dobré, alebo zlé pre samotných občanov. V tomto je potrebné uviesť, že Slováci dlhodobo patrili medzi krajiny, u ktorých bola zaznamenaná najvyššia spokojnosť s členstvom v Európskej únii. A aj keď síce dôvera v európske inštitúcie v posledných rokoch pomaly klesá, stále patria medzi tie krajiny, kde je priemerná dôvera. Sme toho názoru, že klesajúca dôvera k EÚ a jej inštitúciám je zrejme odrazom nenaplnených očakávaní slovenských občanov, že EÚ im prinesie väčšiu prosperitu a zvýšenie životnej úrovne.

Zaujímavé je zistenie, že dopytovaní respondenti cítia silnejšiu väzbu s krajinami Strednej Európy než s krajinami Východnej a Západnej Európy, avšak na druhej strane okrem Čechov dôverujú viac Britom a Fínom než občanom krajín Strednej Európy.

Myslíme si, že je naďalej potrebné pracovať na zvýšení identity občanov s Európskou úniou. Kľúčovým riešením je výchova k občianstvu, ktorej zámerom „je prispievať k občianskemu vzdelávaniu mládeže, posilňovať u nej rešpekt k základným princípom demokracie a pripravovať ich na zodpovedný občiansky život v demokratickej spoločnosti.“ (Staněk, 2009, s. 11–13).

Domnievame sa, že k vyššej dôveryhodnosti Slovákov a Čechov môže prispieť Rada Európskej únie a Európskej komisie tým, že sa budú venovať témam, ktoré sa prioritne dotýkajú občanov EÚ. Sme toho názoru, že veľmi dôležitú úlohu zohrávajú predstavitelia krajín v európskych inštitúciách, vrátane poslancov v Európskom parlamente, ktorí by mali občanom Slovenskej republiky a Českej republiky vysvetľovať pozitíva členstva v EÚ. V neposlednom rade treba spomenúť úlohu masových médií, ktoré by mohli zvýšiť informovanie o európskej politike. Masové médiá totiž majú v spoločnosti markantnú úlohu, keďže jej členom referujú potrebné informácie o svete, kultúre, politike, podávajú obraz o socializácii. (Lincényi, Getnet, 2013, s. 95) Ako uvádza I. Bulanda (2017) masové médiá **sú** dôležitým participantom, ktorý, koncipuje a interpretuje politické dianie vo svete.“

S vyššie uvedeného sa čoraz častejšie diskutuje o možnosti využitia mediálnej výchovy v prípade výchovy k občianstvu. Jedným z efektívnych riešení, ako ľudí chrániť pred klamlivou sociálnou realitou, je mediálna výchova v rámci celoživotného vzdelávania (Lincényi, 2013, s. 191) Podľa Gabrieli Cingelovej (2005, s. 60) sa mediálna pedagogika stáva nezastupiteľnou vo vzdelávaní, pričom odporúča využívať filmovú tvorbu vo výučbe občianskej náuky či občianskeho a spoločenskovedného základu. V tomto kontexte sú dôležité aj iniciatívy a aktivity na európskej úrovni zamerané na rozvoj mediálnej a informačnej gramotnosti. Podľa celoeurópskej štúdie z roku 2017, ktorá mapovala situáciu vo všetkých členských štátoch EÚ, ako vo viacerých nečlenských krajinách v Európe, je veľká časť týchto vzdelávacích a osvetových aktivít realizovaná vo formálnom vzdelávacom systéme, najmä na základných a stredných školách, ale aj vysokých školách. (Aroldi, Mariño, Vrabec, 2017, s. 203)

Uvedená štúdia si nenárokuje na komplexný pohľad na analýzu verejnej mienky Slovákov na európske občianstvo a európsku identitu, nakoľko

výskumná vzorka bola zameraná na žiakov a ich učiteľov na základných a stredných školách v SR. Uvedená téma ponúka niekoľko ďalších možností spracovania. Jednou z nich je sledovanie vývojových tendencií verejnej mienky Slovákov po vystúpení Veľkej Británie z Európskej únie a nasledujúcich udalostí. „Slovensko v posledných rokoch čelí nárastu extrémistických prejavov či prejavov antisemitizmu, xenofóbie, terorizmu a ostatných foriem intolerancie.“ (Čársky, 2019, s. 18) Ďalším spracovaním by mohol byť výskum zameraný na narastajúce tendencie extrémizmu v spoločnosti v Slovenskej republike.

Poznámky:

- ¹ Uskutočnené v rámci projektu KEGA 003TnUAD-4/2018: Inovácia metodických listov pre učiteľov občianskej náuky z pohľadu potreby prevencie prejavov extrémizmu a výchovy k demokratickému občianstvu.
- ² SK EU2016 (2016) History of Slovakia's EU membership. Available on the internet: <http://www.eu2016.sk/en/slovakia-and-the-eu/history-of-slovakias-eu-membership> (20. 6. 2018).

Literatúra:

- AROLDI, P., MARIÑO, M. V., VRABEC, N. Evaluation and funding of media and information literacy. In FRAUZ-MEIGS, D., VELEZ, I., FLORES, M. J. (eds) *Public policies in media and information literacy in Europe : cross-country comparisons*. Abingdon: Routledge, 2017.
- BULANDA, I. Celebritizácia politiky. In *Political Science Forum*, 2017, roč. 6, č. 1, s. 28–41.
- CINGELOVÁ, G. Mediální výchova jako prostředek k mediální gramotnosti školní mládeže? In *Civilia. Odborná revue pro didaktiku společenských věd*, 2015, roč. 6, č. 2, s. 52–61.
- ČÁRSKY, J. Analýza rámcových učebných plánov a vzdelávacích štandardov pre predmet občianskej náuky z potreby z pohľadu mediálnych štúdií. In *Výchova a vzdelávanie k demokratickému občianstvu v Slovenskej republike*, Trenčín: TnUAD, 2019.
- GAVORA, P. et al. Elektronická učebnica pedagogického výskumu. [online]. In citované [4. 7. 2016] Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné na internete: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>.

- LINCÉNYI, M., TAMENE, G. The media as public opinion leader in influencing and setting policy: the case of Slovakia. In *Journal on Law, Economy & Management*, 2013, Vol. 3, Nr.1. London: STS Science Centre Ltd, pp. 95–99.
- LINCÉNYI, M. Application of media education in lifelong learning. In *Digitalne medijske tehnologije i društveno-obrazovne promene 3*. Novi Sad: Faculty of Philosophy, 2013. s. 191–198. CD ROM.
- LINCÉNYI, M. Percepčia desaťročného členstva Slovenska v Európskej únii: pohľad študentov politológie na Trenčianskej univerzite Alexandra Dubčeka. In *Deset let v Evropské unii: Stav, zkušenosti, perspektivy*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium Vysoká škola politických a společenských věd, 2014. s. 240–248.
- SOUKUP, P. (ed.) *Národní zpráva z Mezinárodní studie občanské výchovy*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010.
- STANĚK, A. *Výchova k občanství v současné škole: Profesní identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Nakladatelství EPOCH, 2009.
- SK EU2016 (2016) *History of Slovakia's EU membership*.
<http://sk16.eu/files/mirror6/www.eu2016.sk/en/slovakia-and-the-eu/history-of-slovakias-eu-membership.html> (27. 8. 2019).

Kontakt na autora příspěvku:

doc. PaedDr. et PhDr. Marcel Lincényi, PhD.
Katedra politológie
Trenčianska univerzita A. Dubčeka v Trenčíne
Študentská 1639/2
911 01 Trenčín
Slovenská republika
e-mail: marcel.lincenyi@tnuni.sk